

شکفته ، همیشه گل کامگار
 چو پالیز گردد ز مردم تهی
 همه شاخ نار و بهی بشکنند
 به پرچینش بر ، نیزه‌ها خارِ اوی
 چه باغ و چه دشت و چه دریا ، چه راغ
 دل و دستِ ایرانیان نشکنی
 خروش سواران و کین آختن
 «فردوسی»

که ایران چو باغی است خرم بهار
 پُر از نوگس و سیب و نار و بهی
 سپر غم یکایک زبن برکنند
 سپاه و سلیح است دیوارِ اوی
 اگر بفکنی خیره دیوارِ باغ
 مگر تا تو دیوارِ او نفکنی
 کزان پس بود غارت و تاختن

کاخ عالی قاپو

پژوهش گر = مصطفی - فلاح «دانشجوی دانشگاه صنعتی شریف»

به طوری که اگر دو نفر حتی به صورت بسیار آهسته در دو کنج رو به روی هم به گفت و گو پردازند، به دلیل نوع معماری بنا، به ویژه سقف آن که به شکل نیم کره است، صدای یکدیگر را به وضوح می‌شنوند.

برای رفتن به سایر طبقات وارد اتاقی می‌شوید که دری کم ارتفاع دارد. در آن پله‌های تاب دار به صورت مارپیچ با کاشی‌های زرد و فیروزه‌ای نظر هر تازه واردی را جلب می‌کنند.

در طبقه‌ی اول که سرپازخانه بوده است سقّی ساده مشاهده می‌شود که در آن با رنگ قهوه‌ای حریم بندی شده است. طبقه‌ی دوم نیز همانند طبقه‌ی اول و به منظور آبدارخانه و شربت خانه ساخته شده، با این تفاوت که طاقچه‌هایی به آن افزوده‌اند.

طبقه‌ی سوم به شاه‌نشین معروف است که مانند طبقه‌ی دوم ساخته شده است. در جلوی آن بعدها ایوانی افزوده‌اند که از زیباترین بخش‌های ساختمان است. این ایوان بر روی ستون‌هایی از چوب چنار یک تکه قرار گرفته است. ستون‌هایی مخروطی که در بالای آن‌ها مقرنس کاری صورت گرفته است. چندین سال پیش برای بالا بردن ضریب ایمنی ایوان مذکور، ستون‌ها را تراشیدند و تیرهایی آهنی درون آن‌ها قرار دادند. سقف ایوان به صورت آلت و لغت ساخته شده است. بدین گونه که قطعات هندسی زیبایی روی چوب‌هایی با ضخامت نسبتاً کم کشیده می‌شود و سپس به گونه‌ای از هم جدا می‌شوند که قطعات کنار یکدیگر دارای شکاف و برجستگی باشند تا بتوانند به حالت کشویی در هم وارد و از هم خارج شوند. تمام سقف ایوان عالی‌قاپو به این صورت آرایش شده است. در وسط ایوان حوضی وجود دارد که در آن ۷۹ قطعه مس به هم پرچ شده‌اند. آب را به طبقه‌ی دوم (آبدارخانه) می‌آوردند و از آنجا با دم‌آهنگری

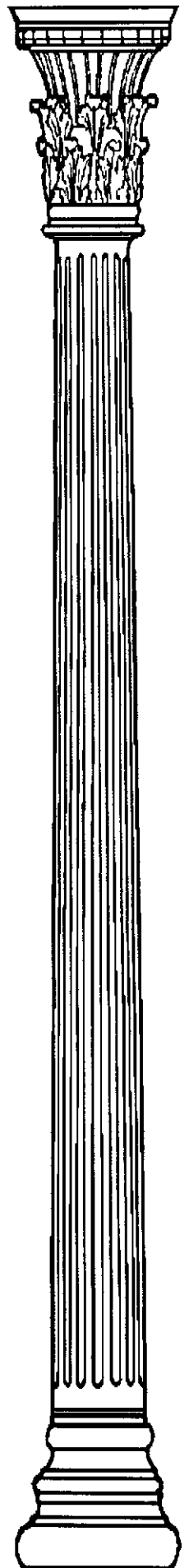
کاخ عالی‌قاپو همراه با بقیه‌ی بناهای مجموعه‌ی میدان و دولت‌خانه، طراحی و در چند مرحله‌ی ساختمانی از یک در وردی ساده کاخ به وضعیت نعلی تبدیل می‌شود. بنا شدن طبقه دارد و قسمت ایوان و پیش‌نردگی به داخل میدان از الحاقات نهایی آن است. کلیه‌ی سطوح با تزیینات و کشته‌بری به شیوه ایرانی تزیین شده است. طبقه‌ی آخر با گچ‌بری‌ها و طرح‌های زیبا سالن موسیقی بوده است.

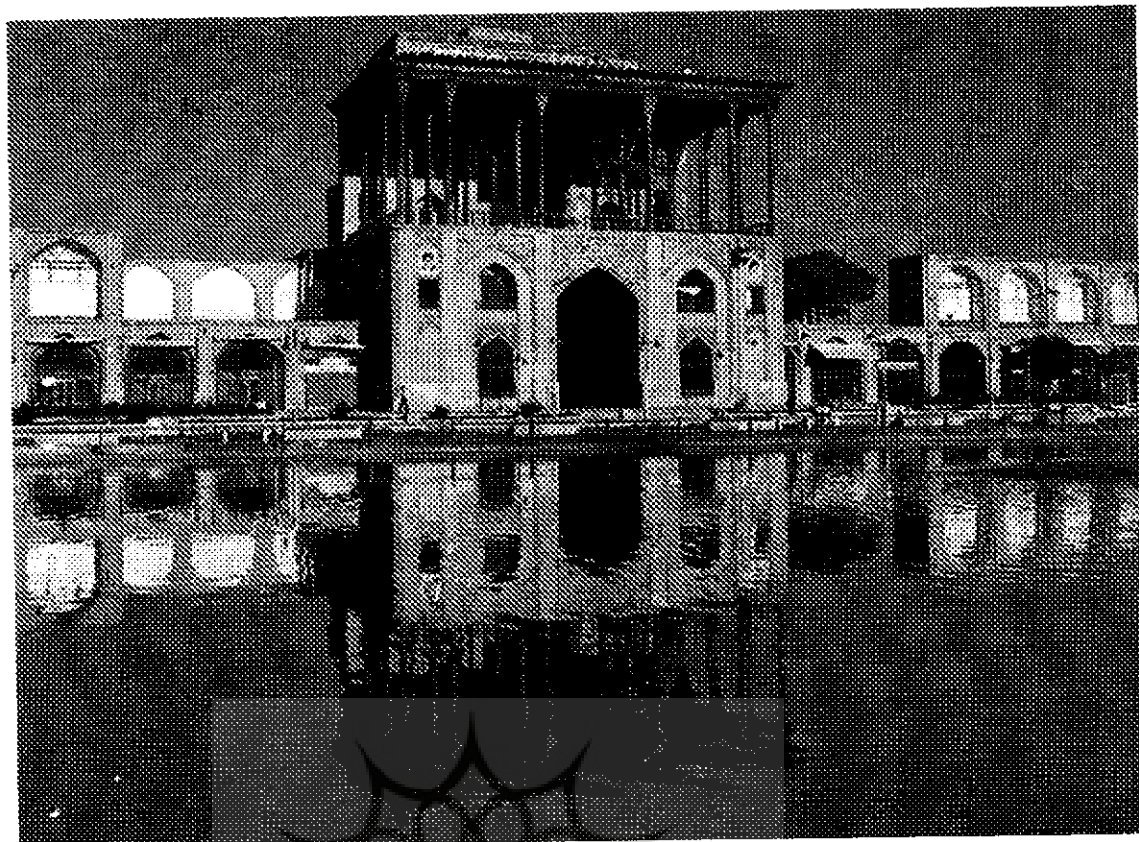
حوض مسی واقع در میان ایوان ستون‌دار توسط لوله‌های مسی و سفالی و وسایل دم و بازدم پر می‌شده است.

معرفی نام‌های بنای شگفت‌انگیز عالی‌قاپو که توسط کارشناسان نگاشته شده بود از نظر گذشت.

در مورد وجه تسمیه‌ی عالی‌قاپو دو نکته ذکر کرده‌اند: اول آن را مترادف با باب عالی کاخ حکومتی سلاطین عثمانی دانسته‌اند و دیگر آن که، آن را در اصل علی قاپو یعنی در علی دانسته‌اند. زیرا بعدها شاه عباس یکی از درهای رواق حضرت علی را از نجف آورد و در داخل بنا نصب نمود.

در سالن ورودی بنا که کف آن به شکل مربع است اتفاق شگفت‌انگیزی رخ می‌دهد.

به طبقه‌ی چهارم منتقل می‌کردند. از آن‌جا آب را جاری می‌ساختند آب به طبقه‌ی سوم سرازیر می‌شده است. اختلاف طبقات سوم و چهارم باعث فواره زدن آب از سوراخ‌های تعبیه شده در کف حوض می‌شده است و جلوه خاصی به بنا می‌داده است. از روی ایوان مسجد امام، مسجد شیخ لطف الله، سر در قیصریه و میدان نقش جهان با شکوه خاصی در تجلی‌اند.

دوجایگاه برای نوازندگان وجود داشته که به گوشواره معروف بوده‌اند. قسمت صلیبی شکل سالن، مخصوص شاه بوده و اتاق‌های جانبی برای اطرافیان در نظر گرفته شده بودند.

اساس بنا در سال ۱۰۰۶ هجری قمری توسط شاه عباس اول بنیان نهاده شد و ساخت کل بنا هفتاد سال به طول انجامیده است. معمار بنا، استاد علی اکبر اصفهانی و نگارگر نگاره‌های آن استاد رضا عباسی بوده‌اند. روحشان شاد و راهشان جاوید باد!

پایان

گچ بوی‌های صورتی رنگ زیبایی سرتاسر ایوان را پوشانده است. در روی دیوار ایوان دو مینیاتور ایرانی توسط رضا عباسی نگارگر مشهور دوره صفوی منقوش می‌باشد.

در طبقات چهارم و پنجم که به ترتیب اتاق زنان شاه عباس و خوابگاه بوده‌اند ابتکار خاصی دیده نمی‌شود.

طبقه‌ی ششم بنا به طرب خانه که همان تالار موسیقی است مشهور بوده. گچ بری‌های تعبیه شده در آن به شکل تنگ و صراحی شراب می‌باشند. به این نوع گچ‌بری، تنگ بری می‌گویند و به این دلیل است که از پژواک صدا جلوگیری شود و دقیقاً کار صفحات اکوستیک امروزی را انجام می‌داده است.

به این توتیب در آن زمان مرکزیت صدا از بین می‌رفته است و فاصله از نوازنده برای شنونده مهم نبوده است.